Täydennys ympäristövaliokunnan kuulemismuistioon 28.5.2024

Juhani Gustafsson
Ympäristöministeriö
Luontoympäristöosasto, Vesien ja mertensuojelu yksikkö

Vesien tila Suomessa

Tämä vuoden 2019 tilanne vesien tilasta on osa valtioneuvoston 15.12.2021 tekemää päätöstä vesienhoitosuunnitelmista vuosille 2022–2027, ja se on kuvattu päätöksen perustelumuistiossa. Tämä vesien tilaluokitus perustuu pääosin vuosina 2012–2017 kerättyyn seuranta-aineistoon.

Suomessa on yksilöity 6800 pintavesimuodostumaa, joista 1960 on jokivesimuodostumia, 4625 järvivesimuodostumia ja 215 rannikkovesimuodostumia. Tila-arviota ei ole pystytty tekemään yhteensä kahdeksalle pintavesimuodostumalle, joka on 0,1 prosenttia kaikista vesimuodostumista. Pintavesien tilanluokittelu tehdään ekologisen ja kemiallisen tilan osalta. Vesien ekologinen tila perustuu biologisiin laatutekijöihin (mm. kalat, vesikasvit, pohjaeläimet, kasviplankton) ja luokitusta tukeviin fysikaalis-kemiallisiin ja hydrologis-morfologisiin laatutekijöihin. Pintavesien kemiallinen tila perustuu vesiympäristölle haitallisista ja vaarallisista annetun valtioneuvoston asetuksen liitteessä 1 C2) lueteltujen aineiden ympäristölaatunormeihin.

Pohjavesimuodostumia on yksilöity 3900, joista ihmistoiminnan vaikutusten perustella 380 on nimetty riskialueiksi, eli pohjavedessä on todettu haitallisten aineiden pitoisuuksia ja niiden tila voi heikentyä ilman suojelutoimia. Pohjaveden tila koostuu kemiallisen tilan ja määrällisen tilan luokittelusta. Määrällinen tila luokitellaan hyväksi, jos keskimääräinen vuotuinen vedenotto ei ylitä muodostuvan pohjaveden määrää ja pohjavedenpinnan korkeus ei ihmistoiminnan seurauksena jatkuvasti laske. Kemiallisen tilan luokitus perustuu vesienhoitoasetuksen liitteessä 7 A) lueteltuihin pohjavettä pilaaviin aineisiin ja niiden ympäristölaatunormeihin. Lisäksi luokituksessa huomioidaan aineiden pitoisuuksien vaikutukset pohjaveteen ja sen käyttöön sekä vaikutukset pohjavesistä riippuvaisiin maa- ja pintavesiekosysteemeihin.

Pintavesien ekologinen tila

Järviemme pinta-alasta 87 prosenttia ja jokivesistämme 68 prosenttia on hyvässä tai erinomaisessa tilassa. Sisävesien tila ei ole muuttunut merkittävästi edelliseltä suunnittelukaudelta, joskin paikoin on havaittavissa lievää paranemista. Rannikkovesistä erityisesti Suomenlahdella tila on parantunut, mutta kaikkien rannikkovesien kokonaispinta-alasta hyvässä tilassa on vain 17 %.

Vesien ekologisen tilan luokka on parantunut toisen vesienhoitokauden aikana noin 2 prosentissa vesimuodostumista. Toisaalta tila on heikentynyt noin 1 prosentissa pintavesimuodostumista, mikä johtuu osittain lisääntyneestä kuormituksesta ja muista muutostekijöistä. Useissa vesimuodostumissa yksittäisen vedenlaatutekijöiden tila on parantunut, vaikka eri laatutekijöistä johtuva kokonaisluokka ei olisikaan parantunut. Toimenpiteiden vaikutukset näkyvät luonnonolojen takia usein viiveellä, jonka takia toteutettujen toimenpiteiden vaikutukset ekologisessa tilassa eivät näy vielä tarkastelujaksolla.

Vesienhoitosuunnitelmissa vedet, jotka ovat rakentamalla tai muutoin fyysisesti muutettu esimerkiksi vesivoiman tuotantoa tai tulvasuojelua varten, nimetään keinotekoiseksi tai voimakkaasti muutetuksi. Tavoitteena näissä vesissä on hyvä saavutettavissa oleva tila. Näiden vesimuodostumien tilan parantamiseksi vaadittavista toimenpiteistä ei saa aiheutua merkittävää haittaa tärkeälle käyttömuodolle, kuten vesivoimalle tai tulvasuojelulle. Merkittävää haittaa arvioidaan eri tasoilla paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Arvioinnissa on painotettu haittaa yleiselle edulle ei niinkään yksityiselle edulle. Keinotekoiseksi ja

voimakkaasti muutetuksi nimettyjä vesimuodostumia on yhteensä 176, eli noin 2 prosenttia kaikista vesimuodostumista. Keinotekoisia ja voimakkaasti muutettuja järviä on 59 vesimuodostumaa, jokia 106 vesimuodostumaa ja rannikkovesimuodostumia yhteensä 11. Näistä vesistä tilatavoite on saavutettu 29 prosentilla jokipituudesta ja 76 prosentilla järvipinta-alasta.

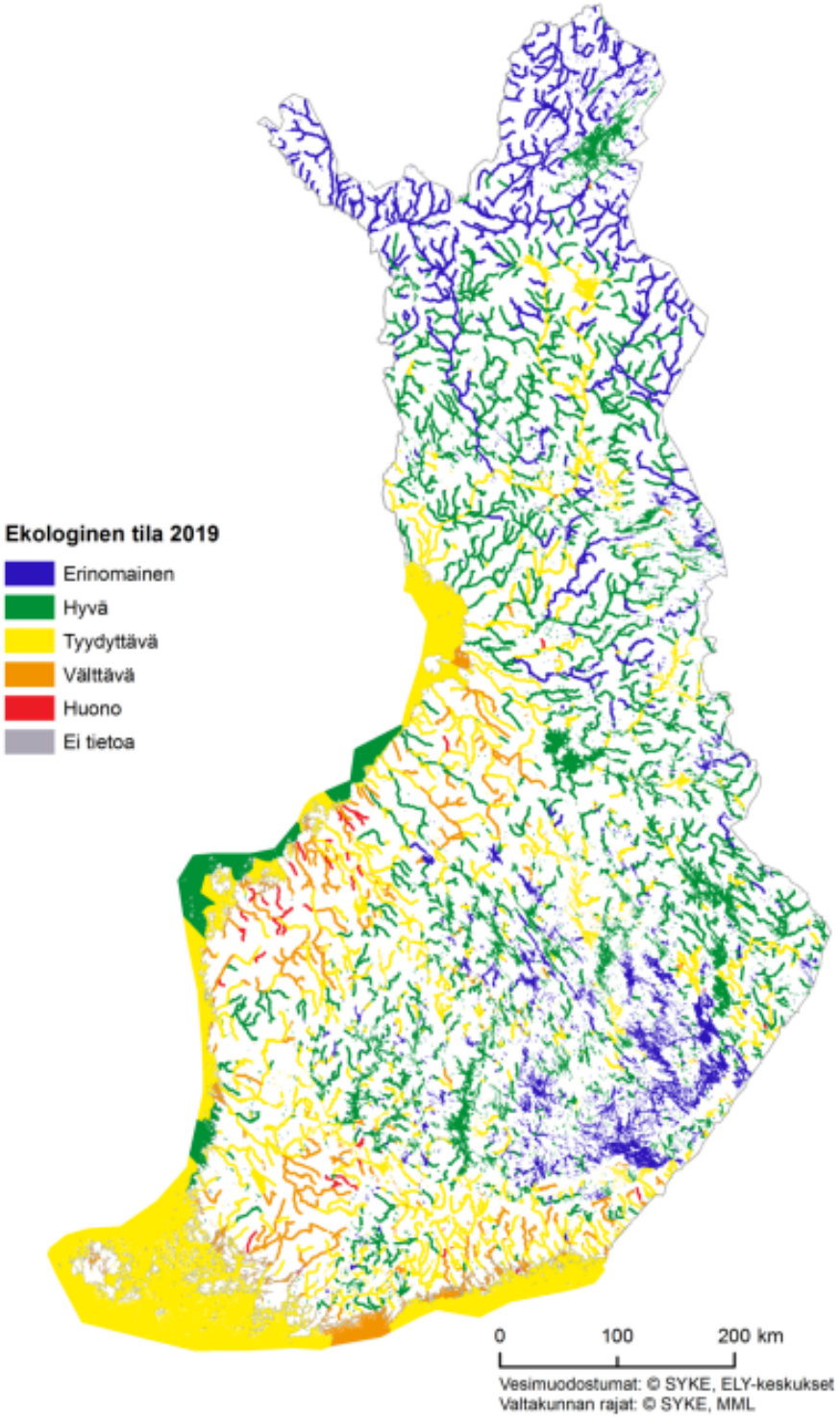
Pintavesien kemiallinen tila

Koko Suomen pintavedet on luokiteltu kemialliselta tilaltaan huonoksi. Aiemmin yleisesti palonestoaineena käytetyt bromatut difenyylieetterit (PBDE) ylittävät ympäristölaatunorminsa kaikissa vesimuodostumissa. Arvio perustuu yli 50 vesimuodostumassa tehtyihin mittauksiin, jotka on yleistetty asiantuntija-arviona koko maahan. Lisäksi elohopean pitoisuudet ylittävät ympäristölaatunormin noin puolessa vesimuodostumista (karttaliite 4A). Elohopean luokittelussa on huomioitu vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineistan annetun asetuksen liitteen 1 C2) mahdollistama taustapitoisuus. Elohopean luokittelutulos pysyi pääosin samana kuin edellisessä luokittelussa. Kansalliset päästölähteet ovat syynä huonoon kemialliseen tilaan vain 1 %:lla pintavesien pinta-alasta. Pääsääntöisesti länsirannikon jokien korkeat metallipitoisuudet johtuvat happamien sulfaattimaiden kuivatuksesta johtuvista päästöistä.

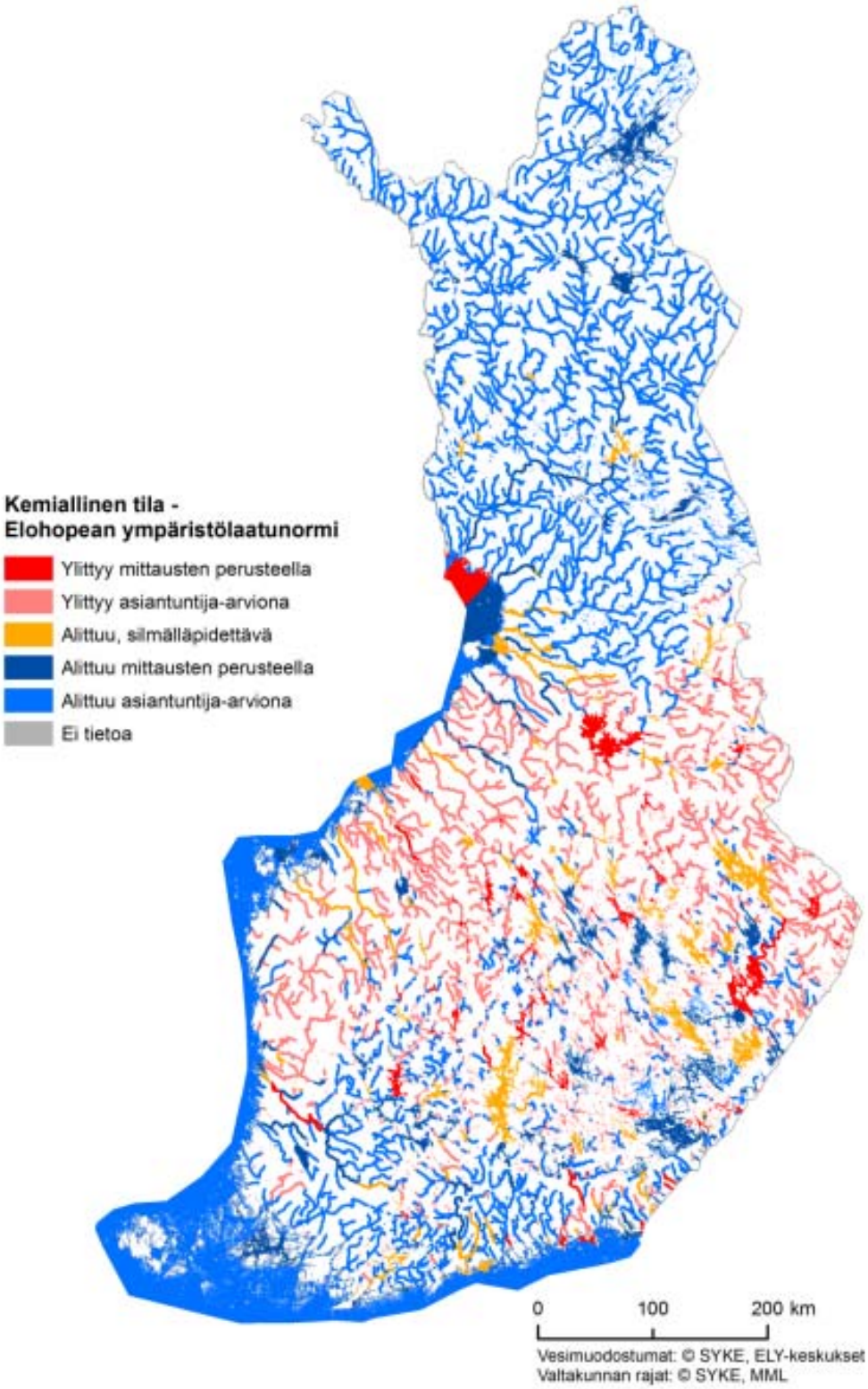
Pohjavesien kemiallinen ja määrällinen tila

Pohjavesien riskialueiksi on nimetty 380 pohjavesimuodostumaa, mikä on noin 10 prosenttia kaikista pohjavesialueista. Määrä on noussut noin 30 alueella (+9 prosenttia) edelliseen tarkasteluun nähden. Tila on vaarantunut erityisesti taajamien pohjavesialueilla, joilla on runsaasti ihmistoimintaa. Riskialueiksi nimetyistä pohjavesialueista 97 on huonossa tilassa. Huono tila johtuu pääosin pohjaveden kemiallisesta tilasta (95 pohjavesialuetta). Lisäksi määrällinen tila on huono neljällä pohjavesialueella. Aiempaan arvioon verrattuna tilaltaan huonojen alueiden määrä on pysynyt lähes samana. Vuosina 2016–2021 noin 40 selvityskohteelle on tehty riskinarvio tarkentuneiden tietojen pohjalta. Tämän perusteella puolet niistä on nimetty riskialueiksi. Lisäksi on tunnistettu 170 selvityskohdetta puuttuvien laatutietojen vuoksi.

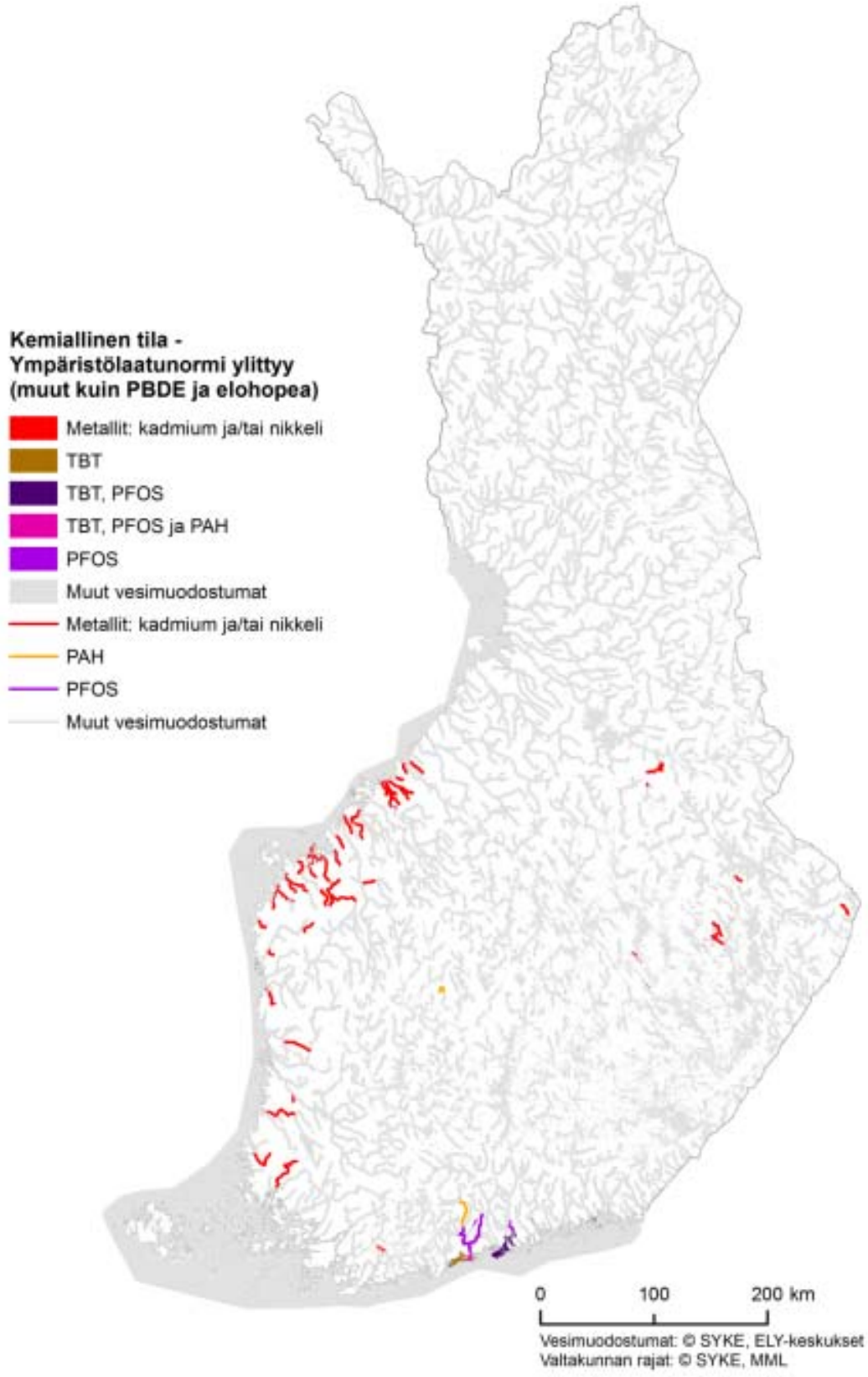
Pintavesien ekologinen tila

Pintavesien kemiallinen tila - elohopea

Pintavesien kemiallinen tila – muut aineet kuin PBDE ja elohopea

Pohjavesien riskialueet ja tila

